

ЗАКОН О ЈАВНОМ ЗДРАВЉУ

"Сл. гласник РС", бр. 72/2009 од 3.9.2009..

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се остваривање јавног интереса, стварањем услова за очување и унапређење здравља становништва путем свеобухватних активности друштва усмерених на очување физичког и психичког здравља становништва, очување животне и радне околине, спречавање настанка и утицаја фактора ризика за настанак поремећаја здравља, болести и повреда, начин и поступак, као и услови за организацију и спровођење јавног здравља.

Члан 2.

Поједини изрази употребљени у овом закону имају следеће значење:

1) акција за здравље заједнице јесу колективни напори од стране заједнице који су усмерени ка појачавању контроле коју заједница има над детерминантама здравља, и последично, над унапређењем здравља;

2) доступност јесте степен до кога је одговарајућа здравствена служба на располагању (доступна) да задовољи потребе корисника, као и опсег у коме су здравствене услуге обезбеђене у одговарајућем обиму и месту, као део плана здравствене заштите;

3) елементарне и друге веће непогоде и ванредне прилике у јавном здрављу јесу околности које угрожавају живот, здравље и сигурност појединца и популације, људска насеља и место становања, а генерално се доводе у везу са променама у животној средини из уравнотеженог у неуравнотежено стање, које настају изненада или постепено (нпр. епидемије заразних болести, физички и хемијски акциденти, поплаве, земљотреси, суше и ситуације које изазива човек, попут биотероризма, оружаног сукоба и друго);

4) евалуација означава активности усмерене на утврђивање, систематично и објективно колико је могуће, ефективности и утицаја здравствених и других активности у односу на циљеве, имајући у виду ресурсе и капацитете који су коришћени у процењиваним активностима;

5) животна средина јесте скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот; обухвата физичке, економске, социјалне, бихевиоралне, културолошке и друге чиниоце који одређују здравље;

6) заступање здравља јесте залагање или деловање у прилог одређеног циља јавноздравствене политике;

7) здравље јесте стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести или неспособности;

8) здравствени менаџмент јесте планирање, организовање, координирање, вођење и контрола свих ресурса и процедура помоћу којих се захтеви за здрављем и медицинским услугама и здравом околином испуњавају пружањем специфичних услуга појединцима, организацијама и заједницама;

9) здравствено понашање јесте свака активност коју предузима појединац, без обзира на актуелно и сагледано здравствено стање у циљу унапређивања, заштите или одржавања здравља, било да је такво понашање у крајњем исходу делотворно или не;

10) здравствено стање јесте опис здравља појединца или популације у одређеном времену у односу на стандарде, уз коришћење референтних показатеља (индикатора) здравља;

11) информације о јавном здрављу јесу подаци приређени или трансформисани на начин да пруже основу за анализу, интерпретацију и превођење у знање, који се сажимају на различите начине како би, пренети и коришћени, обезбедили да политике, програми и одлуке буду рационално засновани;

12) јавно здравље јесте друштвено деловање којим се тежи побољшању здравља, продужењу живота и побољшању квалитета живота укупног становништва, а путем промовисања здравља, превенције болести и других облика;

13) јавноздравствена политика подразумева процедуре којима се дефинишу приоритети и параметри за акцију као одговор на здравствене потребе, као и расположиви ресурси, са основном сврхом да се установи правац развоја здравствене заштите, стратегије, циљеви, приоритети и средства, као и сопствени механизам евалуације у остваривању приоритета у здравственој заштити;

14) квалитет здравствене заштите јесте организација ресурса на најделотворнији начин, како би се задовољиле потребе корисника за превенцијом и лечењем, на безбедан начин, без непотребних губитака и на високом нивоу њихових захтева;

15) ментално здравље обухвата понашање, мишљење, говор, осећање и расположење лица, његов однос према себи и другима, и ментални поремећај, ако постоји, и представља интегрални део индивидуалног здравља и добробити, као и здравља и добробити заједнице, њеног развоја и обнове. Квалитетна заштита менталног здравља је људско право, а заштита менталног здравља представља неопходан и значајан аспект свеукупног система здравствене заштите, односно јавног здравља;

16) ментални поремећај подразумева потешкоће у менталном здрављу, које се карактеришу привременим или сталним поремећајем у раду мозга и испољава се као измењено понашање, расуђивање, доживљавање себе и околине;

17) мониторинг јесте праћење, односно надгледање и повремено мерење ефеката неке интервенције на здравствено стање популације или на животну средину, као и процес прикупљања и анализе информација о примени неког програма с циљем откривања проблема и предузимање мера да се то исправи;

18) осетљиве друштвене групе јесу групе становништва које су изложене већем степену ризика од оболевања у односу на укупну популацију, било да се ради о специфичним здравственим стањима или факторима социјално-економског окружења који могу довести до оболевања;

19) превенција јесу активности усмерене на ерадикацију, свођење на минимум утицаја болести и неспособности а, ако ништа од тога није могуће, успоравање напредовања болести и неспособности, и класификују се као примарна, секундарна и терцијарна превенција;

20) приступачност јесте могућност да сваки пацијент добије потребну здравствену заштиту у одговарајућем обиму, по разумној цени, на одређеном месту и у одређено време;

21) промоција здравља јесте процес који помаже људима да повећају контролу над сопственим здрављем како би га унапредили, а остварује се интеракцијом између људи и њихове животне средине, комбинујући личне изборе са друштвеном одговорношћу с циљем очувања здравља;

22) радна околина јесте простор у којем се обавља рад и који укључује радна места, радне услове, радне поступке и односе у процесу рада;

23) разлике у здрављу, неједнакости у здрављу, здравствени јаз јесу разлике између нивоа запажених здравствених индикатора за дефинисану популациону групу и нивоа који би се очекивали уколико би та група поседовала искуство оног дела популације који је највише рангиран на основу здравствених индикатора;

24) систем јавног здравља јесте систем који обезбеђује услове за очување и унапређење здравља становништва, а чине га здравствене установе које оснива Република Србија, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе, други облици здравствене службе (у даљем тексту: приватна пракса), здравствени радници и здравствени сарадници, установе социјалне заштите, образовања, науке, запослени и послодавци и други учесници;

25) стил живота јесте препознатљиви модел понашања који је одређен преплитањем личних особина појединца, друштвених интеракција и друштвених и еколошких услова живота, начин понашања који је могуће предвидети у истим или сличним ситуацијама;

26) ризик јесте одређени ниво вероватноће да нека активност, директно или индиректно, изазове опасност по животну средину, живот и здравље људи;

27) фактор ризика јесте аспект индивидуалног понашања или животног стила, излагање утицајима животне средине, урођена или наслеђена карактеристика, за које се на основу епидемиолошких доказа зна да су удружени са стањима везаним за здравље чије се спречавање сматра важним;

28) школа јавног здравља јесте додатно образовање и истраживање у свим областима јавноздравствене теорије и праксе, укључујући науке о животном окружењу, епидемиологију, хигијену, социјалну медицину, микробиологију, биостатистику, бихевиоралне и социјалне науке, здравствену политику и менаџмент, здравствену економику, итд.

II. НАЧЕЛА ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

Члан 3.

Начела јавног здравља јесу:

1) здравље у свим политикама - које се остварује применом принципа очувања и унапређења здравља приликом утврђивања свих секторских политика;

2) јачање грађанске иницијативе у области јавног здравља - која се остварује повећањем свести о значају бриге о сопственом здрављу и заступању здравља;

3) усмереност на становништво као целину и на поједине друштвене групе - која се остварује спровођењем мера на унапређењу здравља и превенцији болести, како становништва у целини тако и појединих друштвених група;

4) међусекторска сарадња, мултидисциплинарни и интердисциплинарни приступ очувању и унапређењу здравља - који се остварују сталним унапређивањем сарадње здравствених установа које обављају делатност у области јавног здравља са осталим учесницима у јавном здрављу;

5) економичност и ефикасност у јавном здрављу - који се остварују постизањем најбољих могућих резултата у односу на расположива финансијска средства, односно постизањем највишег могућег нивоа здравља уз најнижи утрошак средстава;

6) научна заснованост - која подразумева да се делатност јавног здравља заснива на научно доказаним и провереним методама и поступцима који се користе ради унапређења и очувања здравља становништва.

III. ДРУШТВЕНА БРИГА ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ

Члан 4.

Друштвена брига за јавно здравље остварује се на нивоу Републике Србије, аутономне покрајине, општине, односно града.

1. Друштвена брига за јавно здравље на нивоу Републике Србије

Члан 5.

Друштвена брига за јавно здравље на нивоу Републике Србије обухвата:

- 1) утврђивање политике и стратегије јавног здравља;
- 2) праћење здравственог стања становништва и идентификовање здравствених проблема на нивоу Републике Србије;
- 3) планирање, утврђивање приоритета, доношење посебних програма у области јавног здравља, као и доношење прописа у овој области;
- 4) утврђивање и спровођење мера пореске и економске политике којима се подстичу здрави стилови живота;
- 5) обезбеђивање услова за здравствено васпитање и образовање становништва;
- 6) обезбеђивање услова за брзо реаговање у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама;
- 7) обезбеђивање услова за развој интегрисаног информационог система јавног здравља у Републици Србији;
- 8) обезбеђивање услова за међусекторску сарадњу учесника у јавном здрављу;
- 9) обављање евалуације и обезбеђење доступности, приступачности квалитета и ефикасности здравствених услуга и програма;
- 10) утврђивање услова за организацију и спровођење специфичних мера и поступака у појединим областима друштвене бриге за јавно здравље;
- 11) унапређивање мера за решавање здравствених проблема становништва;
- 12) информисање и подршка образовању и оспособљавању људи за бригу о сопственом здрављу;
- 13) уједначавање услова за равномерно остваривање делатности у областима јавног здравља на територији Републике Србије.

2. Друштвена брига за јавно здравље на нивоу аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе

Члан 6.

Друштвена брига за јавно здравље на нивоу аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе обухвата мере за обезбеђивање и спровођење делатности у областима јавног здравља од интереса за грађане на територији аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, и то:

- 1) међусекторску сарадњу, координирање, подстицање, организацију и усмеравање спровођења делатности у областима јавног здравља на одређеној територији која се остварује делатношћу органа аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе заједно са носиоцима и учесницима у области јавног здравља;
- 2) праћење здравственог стања становништва и рада здравствене службе на територији за коју је основана, као и предлагање и предузимање мера за њихово унапређење;
- 3) промоцију здравља и спровођење мера за очување и унапређење здравља, спречавање и сузбијање болести и фактора ризика;
- 4) обезбеђивање услова за обављање делатности здравствене установе, планирање и остваривање програма у области јавног здравља, за територију за коју су основане;
- 5) обезбеђивање услова за брзо реаговање у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама на својој територији, у складу са мерама Владе;
- 6) подршку раду и развоју носилаца и учесника у јавном здрављу на својој територији, у складу са законом.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе доноси посебне програме из области јавног здравља за своју територију, у складу са законом.

IV. НАЧИН И ПОСТУПАК ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ДЕЛАТНОСТИ У ОБЛАСТИ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

Члан 7.

Делатности у области јавног здравља обављају заводи за јавно здравље који се оснивају за територију Републике Србије, за територију града и за територију више општина, у складу са законом којим се уређује здравствена заштита.

У обезбеђивању и спровођењу јавног здравља у Републици Србији активно учествују: здравствена служба, организација за здравствено осигурање, васпитно-образовне и друге установе, привредна друштва, јавна предузећа, предузетници, Црвени крст Србије, удружења, цркве и верске заједнице, грађани, јединице локалне самоуправе, аутономна покрајина и Република Србија.

Члан 8.

Делатности у спровођењу јавног здравља обављају се у оквиру следећих области:

- 1) физичко, ментално и социјално здравље становништва;
- 2) промоција здравља;
- 3) животна средина и здравље становништва;
- 4) радна околина и здравље становништва;
- 5) здравствени менаџмент, квалитет и ефикасност здравственог система;
- 6) интегрисани информациони систем јавног здравља за праћење, процену и анализу здравственог стања становништва и извештавање надлежних органа и јавности;
- 7) јавно здравље у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама.

1. Физичко, ментално и социјално здравље становништва

Члан 9.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области физичког, менталног и социјалног здравља становништва обухватају:

1) праћење фактора ризика (неправилна исхрана, физичка неактивност, ризично сексуално понашање, небезбедно понашање у саобраћају, употреба дувана, алкохола и дрога, стрес, насиље и злостављање);

2) анализирање фактора ризика из тачке 1. овог става, и предлагање програма, учествовање у спровођењу активности и евалуацију успешности, делотворности и економске исплативости спроведених програма;

3) спровођење, унапређивање и развијање активности и евалуацију програма промоције здравља, примарне, секундарне и терцијарне превенције и контролу заразних болести, хроничних масовних незаразних болести и ретких болести, повреда и тровања, у складу са законом и стратешким документима;

4) праћење здравља становништва у свим животним добима, а посебно здравља осетљивих друштвених група.

2. Промоција здравља

Члан 10.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области промоције здравља становништва обухватају:

1) доношење и спровођење здравствено промотивних програма у сарадњи државних органа, органа аутономне покрајине, органа јединица локалне самоуправе, здравствене службе и грађана, а на основу анализе ризика и здравствених потреба становништва;

2) васпитање за здравље - организовано реализацијом програма промоције здравља, укључујући и националне кампање у циљу усвајања знања, ставова и вештина појединца, групе или заједнице у вези са здравим стилевима живота и смањењем фактора ризика за обољевање од заразних и незаразних болести.

3. Животна средина и здравље становништва

Члан 11.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области животне средине и здравља становништва обухватају:

1) праћење и анализу стања животне средине, односно, мониторинг животне средине, анализу воде, ваздуха, земљишта, буке и вибрација, отпада;

2) евалуацију ефеката утицаја из животне средине на здравље, процену ризика по здравље и предлагање мера заштите;

3) контролу квалитета и здравствене исправности воде за пиће, процену и анализу утицаја њеног загађења на здравље становништва;

4) контролу здравствене исправности животних намирница и предмета опште употребе, процену и анализу њиховог утицаја на здравље становништва;

5) процену ризика по здравље становништва на основу регистра извора загађивања животне средине на нивоу Републике Србије, који јесте скуп систематизованих података и информација о врстама, количинама, начину и месту уношења, испуштања или одлагања загађујућих материја у гасовитом, течном и чврстом агрегатном стању или испуштања енергије из тачкастих, линијских и површинских извора загађивања у животну средину;

6) контролу хигијенских стандарда у објектима у којима се обавља: здравствена делатност, делатност производње и промета животних намирница и предмета опште употребе, делатност јавног снабдевања становништва водом за пиће, угоститељска делатност, делатност пружања услуга одржавања хигијене, неге и улепшавања лица и тела и немедицинских естетских интервенција којима се нарушава интегритет коже, делатност социјалне заштите, васпитно-образовна делатност, делатност културе, физичке културе, спорта и рекреације и делатност јавног саобраћаја;

7) праћење и анализу здравственог стања становништва у вези са утицајима из животне средине.

4. Радна околина и здравље становништва

Члан 12.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области радне околине и здравља становништва обухватају:

1) утврђивање стручно-медицинских и доктринарних ставова у области медицине рада, промоцију здравља на раду и пружање стручно-методолошке помоћи у њиховом спровођењу;

2) праћење и проучавање услова рада, организовање и спровођење информационог система за прикупљање података и праћење епидемиолошке ситуације на територији Републике Србије у области професионалних болести, обољења у вези са радом и повредама на раду и предлагање мера за њихово спречавање и смањивање;

3) унапређивање организације и рада здравствених установа и координирање њиховог рада;

4) утврђивање јединствене методологије и поступака у програмирању, планирању и спровођењу мера превентивне заштите здравља запослених;

5) изучавање фактора професионалних ризика квалификације и процене.

Министар надлежан за послове здравља, споразумно са министром надлежним за послове рада:

1) предлаже Национални програм заштите здравља радно активног становништва који доноси Влада;

2) доноси водиче добре праксе у вези са радном околином и здравим технологијама рада;

3) утврђује листу професионалних болести;

4) утврђује програм заштите запослених који раде у зони јонизујућих и нејонизујућих зрачења;

5) утврђује програм заштите запослених који раде у радној околини са хемијским штетностима.

5. Здравствени менаџмент, квалитет и ефикасност здравственог система

Члан 13.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области здравственог менаџмента, квалитета и ефикасности здравственог система обухватају:

1) праћење, унапређивање и промоцију показатеља квалитета и учинка рада здравствених установа, у циљу достизања највише приступачности, доступности и квалитета здравствене заштите, у складу са законом;

2) унапређивање здравственог менаџмента и стручних знања неопходних за спровођење здравствене делатности и спровођење јавног здравља, како би се задовољиле потребе корисника за превенцијом и лечењем, на безбедан, делотворан, економичан и ефикасан начин;

3) идентификацију, анализирање и предлагање мера за спречавање последица нежељених догађаја, с циљем да се здравствена заштита учини безбеднијом и да се ризици по здравље становништва сведу на најмањи ниво.

6. Интегрисани информациони систем јавног здравља

Члан 14.

Делатности у спровођењу јавног здравља у области интегрисаног информационог система јавног здравља обухватају:

1) доношење програма рада, развоја и организације, као и утврђивање садржаја јавноздравствених информација у заводу за јавно здравље, у складу са законом којим се уређује здравствена заштита;

2) организовање и развијање интегрисаног информационог система јавног здравља у Републици Србији, ради унапређења система здравствених информација за процену, праћење, надзор и евалуацију здравља становништва.

7. Јавно здравље у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама

Члан 15.

Завод за јавно здравље:

1) планира и израђује акционе планове за поступање у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама, за територију за коју је основана;

2) благовремено поступа у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама предлагањем мера ради смањивања штетних ефеката по здравље становништва, у сарадњи са органима државне управе, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе;

3) уређује начин и поступак за проток информација у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама, унутар система јавног здравља, као и за благовремено обавештавање јавности, у складу са плановима за поступање.

Завод за јавно здравље основан за територију Републике Србије утврђује потребне мере у елементарним и другим већим непогодама и несрећама којих су дужни да се придржавају правна и физичка лица на која се мере односе.

V. УСЛОВИ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ДЕЛАТНОСТИ У ОБЛАСТИ ЈАВНОГ ЗДРАВЉА

Члан 16.

Услови за обављање делатности у области јавног здравља обезбеђују се:

1) јачањем капацитета здравствених установа које обављају делатности у области јавног здравља и осталих учесника у јавном здрављу;

2) сарадњом и координацијом у систему јавног здравља;

3) едукацијом и истраживањем;

4) финансирањем;

5) извештавањем у систему јавног здравља.

1. Јачање капацитета здравствених установа које обављају делатности у области јавног здравља и осталих учесника у јавном здрављу

Члан 17.

Ради обезбеђивања квалитетније и ефикасније делатности у области јавног здравља обезбеђују се средства за изградњу и опремање здравствених установа које обављају делатности у области јавног здравља, и то у погледу медицинске и немедицинске опреме, превозних средстава, опремање у области интегрисаног информационог система, услови у погледу стручних кадрова, као и средства за друге обавезе утврђене законом.

2. Сарадња и координација у систему јавног здравља

Члан 18.

Заводи за јавно здравље сарађују са осталим учесницима у систему јавног здравља, координирају, усклађују и стручно повезују рад здравствених установа за територију за коју су основани.

Заводи за јавно здравље сарађују са другим здравственим установама на територији за коју су основани, као и са надлежним органима јединице локалне самоуправе, установама и организацијама од значаја за унапређење јавног здравља.

Заводи за јавно здравље у сарадњи са домовима здравља предлажу јединици локалне самоуправе стратегије јавног здравља са акционим планом за територију за коју су основани и координирају њихово остваривање.

Заводи за јавно здравље сарађују и размењују информације о здрављу становништва на територији за коју су основани с циљем превенције и контроле болести и унапређења квалитета и ефикасности пружања здравствених услуга.

3. Континуирана едукација и научноистраживачка делатност у области јавног здравља

Члан 19.

Континуирана едукација у систему јавног здравља обавља се кроз програме јавног здравља које спроводе високошколске установе, школе јавног здравља које организују високошколске установе здравствене струке, здравствене установе, приватна пракса, удружења и друге установе.

Истраживања у јавном здрављу су мултидисциплинарна и интегришу друштвене, бихевиоралне и биомедицинске науке и подлежу општим и специфичним етичким принципима и обављају се у складу са законом.

4. Финансирање јавног здравља

Члан 20.

Средства за остваривање делатности у области јавног здравља обезбеђују се:

- 1) из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, града и општине;
- 2) од организације здравственог осигурања;

- 3) продајом услуга и производа који су у непосредној вези са делатношћу здравствене установе;
- 4) обављањем научноистраживачке и образовне делатности;
- 5) од легата, поклона, завештања;
- 6) из других извора у складу са законом.

5. Извештавање у систему јавног здравља

Члан 21.

Заводи за јавно здравље сваке две године достављају извештаје о здрављу становништва на територији за коју су основани заводу за јавно здравље основаном за територију Републике Србије, органима аутономне покрајине, односно органима јединица локалне самоуправе.

Завод за јавно здравље основан за територију Републике Србије, на основу извештаја из става 1. овог члана и сопствених анализа, израђује и доставља министарству надлежном за послове здравља петогодишњи извештај о здрављу становништва, који служи као основа за планирање здравствене политике.

Сви учесници у систему јавног здравља дужни су да податке до којих долазе у обављању својих делатности, а који су потребни за вршење делатности у области јавног здравља, дају на увид заводу за јавно здравље на територији за коју су основани.

Извештаји, анализе и евалуације до којих у свом раду долазе, односно које израђују заводи за јавно здравље доступни су јавности.

VI. НАДЗОР

Члан 22.

Надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих на основу овог закона, врши министарство надлежно за послове здравља.

VII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 23.

Новчаном казном од 100.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај завод за јавно здравље ако не донесе план за поступање у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама (члан 15. тачка 1).

За прекршај из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у заводу за јавно здравље новчаном казном од 20.000 до 50.000 динара.

Члан 24.

Новчаном казном од 200.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај правно лице ако не поступи у складу са мерама утврђеним од стране Завода за јавно здравље основаног за територију Републике Србије у елементарним и другим већим непогодама и ванредним приликама (члан 15. став 2).

Новчаном казном од 20.000 до 50.000 динара казниће се за прекршај из става 1. овог члана физичко лице и одговорно лице у правном лицу из става 1. овог члана.

VIII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 25.

Подзаконски акти за спровођење овог закона донеће се у року од дванаест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 26.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".